

M. Rosa García i Parera**CASA TROGLODÍTICA****FITXA TÈCNICA****77****Denominació:** Mas Esplugues**Localització:** Castelleir**Tipologia:** Casa troglodítica (arquitectura popular)**Datació construcció original:** Desconeguda**Data construcció actual:** Segle XVIII**Primera notícia històrica:** Segle XII**LOCALITZACIÓ**

El mas Esplugues es troba situat a la part occidental del terme municipal de Castelleir. Per accedir-hi, el camí més fàcil és seguir la carretera que va de Sant Feliu de Codines a Moià i un cop passat el nucli de Castellterçol girar a mà dreta a l'alçada de la fàbrica Roger; després continuar uns dos quilòmetres pel camí de terra que voreja la riera de Fontscalentes pel seu marge dret, que porta directament a la casa.

HISTÒRIA

Des del paleolític, esplugues i balmes eren utilitzades com a refugi i habitatge per l'home i des d'aleshores molts d'aquests indrets han mantingut una constant ocupació.

Construccions sota esplugues o balmes surten sovint esmentades en els documents dels segles VIII i IX com a llocs de poblament rural aïllat, en el moment en què s'inicia la reconquesta. Aquestes construccions es troben en indrets amagats

aprofitant la proximitat de l'aigua, pastures o camps de conreu. També el segle X es parla de masos construïts al peu de roques, que s'aprofitaven com a paret de fons.

La primera notícia que es té del mas Esplugues és del segle XII, concretament de 1192. Més tard surt esmentat en un capbreu fet sobre els béns del monestir de Sta. Maria de l'Estany a Castellcir l'any 1370. Això ens indica que el mas estava subjecte al pagament de censos o rendes al monestir. En aquest capbreu s'assenyala com molts dels masos es trobaven aleshores deshabitats, a causa de les pestes de principi de segle i de les conseqüències que se'n van derivar.

No sabem si el mas Esplugues es va veure afectat per aquesta disminució de la població, però en el fogatge de 1553 surten els Esplugues com una de les quinze famílies del terme de Castellcir. El 1626 el rector del poble va fer un recompte dels habitants i cases. En aquest figura com el mas Esplugues tenia una renda inferior a 500 escuts. També se sap que en el segle XVII el mas pertanyia a la Serradora de Castellterçol. I en una consuetud de 1.769 sobre els masos habitats del terme es torna a esmentar el mas, i també en la de 1887. Les nombroses inscripcions que trobem en l'actual edifici corresponents al segle XVIII ens fan pensar que en aquest segle l'edifici fou reparat i ampliat, tot i que segurament això no va suposar una modificació molt important de la seva estructura primitiva.

DESCRIPCIÓ

Aquesta masia, construïda sota una balma, es troba en un indret força amagat, en una petita vall que ha obert la riera que passa als peus de la casa. La construcció, que es limita gairebé a les parets de la façana, es troba adossada a la roca que li serveix de paret i de teulada. Orientada cap a migdia, la façana, d'uns trenta metres, presenta dife-

rents cossos. Un de central, més ample, ocupa l'espai més elevat i profund de la balma i arriba a tenir planta i dos pisos, el primer d'aquests, destinat a habitatge, i altres cossos més petits, situats a banda i banda, destinats a magatzem i al bestiar, que tenen el sostre de teules.

L'aparell està constituït per carreus molt irregulars units amb fang. Les obertures de la façana no presenten cap tipus de simetria i la seva ubicació respon, segurament, a la distribució de les estances interiors. Portes i finestres tenen els brancals fets amb carreus treballats i les finestres del primer pis tenen un ampit molt ben acabat, encara que sense cap tipus d'ornamentació. La porta principal del cos central té en el dintell la data de 1755 i una de finestres del primer porta una inscripció amb la data de 1748.

A pocs metres de la casa, a la banda dreta i en una posició elevada hi ha una construcció, en part enderrocada, que té unes obertures en forma d'espitllera en la paret de migdia. S'hi accedeix per una porta, situada a la banda de llevant, que té uns brancals fets amb pedres molt grosses i ben treballades i la pedra que fa de dintell porta la inscripció de 1794.

Just davant de la casa hi ha un petit pont que travessa la riera que permet accedir als camps de conreu que hi ha a l'altre marge. És de pedra amb una obertura de mig punt.

BIBLIOGRAFIA

- DANTÍ, JAUME i RUIZ, JOAN. *Aproximació a la història de Castellcir*. En premsa.
- PLADEVALL, ANTONI. *Castellterçol. Història de la vila i el seu terme*. Eumo Editorial/Ajuntament de Castellterçol. Vic, 1991. Pàg. 110-116.
- PLADEVALL, ANTONI. *Els antics masos i centres de poblament a Castellcir. Castellcir-Sauva Negra IX. Ronda vallesana* 16 octubre 1988. Unió Excursionista Sabadell. Sabadell, 1988. Pàg. 43-46.
- PLADEVALL, ANTONI. *La Balma d'en Rom o antiga Esplugu Balarona*. Programa de Festa Major. Castellterçol, 1980.
- RIU, MANUEL. "Hàbitat, tècniques i economia rural" dins *Història de Catalunya*. Salvat Editores, SA, Barcelona, 1986. Vol II. Pàg. 158-166.